

Handläggare:judith.timoney@fub.seemelie.mynde@fub.se

Diarienumret A2025/00388

Till Arbetsmarknadsdepartementet

a.remissvar@regeringskansliet.se

Solna, 2025-07-24

Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete (SOU 2025:29)

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, FUB

är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 26 000 medlemmar i 152 lokalföreningar och 20 länsförbund runt om i landet. Våra medlemmar är personer med intellektuell funktionsnedsättning, närstående samt många andra som delar vår grundsyn.

Våra intressepolitiska ställningstaganden bygger främst på lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.¹

Artikel 27 i funktionsrättskonventionen har särskilt relevans för detta remissvar. Den slår fast, bland annat, att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till arbete på samma villkor som andra, ska ha trygga och rättvisa arbetsvillkor samt likvärdig lön för likvärdigt arbete.

Sammanfattning

I över ett decennium har FUB kritiserat statens styrning av Samhall som har lett till att allt färre personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) har fått anställningar hos Samhall.² Trots att ett av Samhalls ursprungliga uppdrag var just att skapa arbete och försörjning för personer som tidigare hade bott på institutioner, har statens krav på vinst som infördes 2006, lett till högre krav på de anställda – krav som inte på något sätt har motsvarats av en högre grad av stöd från Samhall. Snarare tvärtom. Personer med IF har betalt ett högt pris för detta, då ytterligare en dörr till lönearbete stängdes och risken för livslång fattigdom blev större.³ Därför kan vi bara instämma i utredningens slutsats: ”Staten styr Samhall på ett sätt som driver verksamheten mot gradvis lägre kvalitet, sämre stöd för de anställda och mindre

¹ <https://www.mfd.se/contentassets/ee1ba448dc83409bad672030b288b7d5/konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>

² <https://www.mfd.se/contentassets/aae60844084142acb06dd31baa6d8e8a/2020-8-begransade-livsval.pdf>

³ <https://www.fub.se/nyheter/las-rapporten-fangad-i-fattigdom>

möjligheter till utveckling, det vill säga i rakt motsatt riktning i förhållande till Samhalls uppdrag att tillhandahålla meningsfulla och utvecklande arbeten för målgruppen där behoven finns.”

Det fanns redan omfattande kunskap och fakta kring frågorna som denna utredning fick i uppdrag att titta på och FUB anser att mycket hade kunnat lösas med skarpare ägardirektiv för Samhall, en styrelse med erfarenhet och kompetens av målgruppen, samt riktade, robusta uppdrag till Arbetsförmedlingen. I stället blev det en utredning som redan från start var bakbunden av regeringens direktiv att inget förslag som presenterades skulle krävökad finansiering av något slag.

Nu när utredningens förslag har presenterats kan vi konstatera att de handlar om ett par steg framåt, men tyvärr också ett antal steg bakåt som försämrar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få en anställning med anständig lön.

Det behövs många insatser

Riksförbundet FUB anser att de är bra att regeringen nu ser över Samhall och förhoppningsvis är beredda att genomföra de förändringar som behövs. Men när 31 procent av de långtidsarbetslösa hos Arbetsförmedlingen har en registrerad funktionsnedsättning, behövs betydligt mer än en förbättring av Samhall. Riksdag och Regering betonar återkommande att det är arbetslinjen som gäller. FUB delar denna uppfattning, men vi är fortsatt förvånade över att denna inte gäller för personer med en funktionsnedsättning.

Riksförbundet FUB och Funktionsrätt Sverige har återkommande påtalat vikten av att stärka arbetsmarknadspolitiken för personer med funktionsnedsättning. Att fler arbetar är positivt för samhällsekonomin, för de enskilda och för de anhöriga. Offentliga arbetsgivare, stat, regioner och kommuner måste ta ett större ansvar för att anställa fler med en funktionsnedsättning, taket i lönebidraget måste höjas, Arbetsförmedlingen måste anpassa sin verksamhet till gruppen, fler måste ges möjlighet till utbildning, för att ge några exempel.

Idag går utvecklingen tyvärr åt helt fel håll. Fler hänvisas till anpassad skola, daglig verksamhet är den snabbast växande LSS-insatsen och antalet ungdomar som varken arbetar eller studerar är oroväckande hög.

Osynliggörande statistik

Innan vi kommer in på FUB:s synpunkter på Samhallsutredningens specifika förslag, vill vi utveckla våra reflektioner kring utredningens slutsats att andelen anvisningar gällande Samhalls prioriterade grupper är i nivå med eller över målnivån på 50%.

I Arbetsförmedlingens och Samhalls överenskommelse, definieras prioriterade grupper⁴ som

- personer med psykisk funktionsnedsättning
- personer med generellt nedsatt inlärningsförmåga
- personer med mer än en funktionsnedsättning som tillsammans medför omfattande nedsättning av arbetsförmågan.

FUB vill påpeka att Arbetsförmedlingens funktionshinderkoder⁵ – till exempel ”Generellt nedsatt inlärningsförmåga” är så allmänt formulerade att de kan omfatta personer med väldigt olika grader av ”inlärningsförmåga”:

Generellt nedsatt inlärningsförmåga innebär nedsättning av flera kognitiva funktioner som leder till nedsatt arbetsförmåga. Huvudsakligen handlar det om begränsad förmåga till abstrakt tänkande, problemlösning och inläring, samt långsam kognitiv bearbetning.

Även koden för ”Specifik kognitiv funktionsnedsättning” kan omfatta ett stort antal diagnoser:

Specifik kognitiv funktionsnedsättning innebär begränsningar av en eller några kognitiva funktioner som medför nedsatt arbetsförmåga. Det kan gälla uppmärksamhet, överaktivitet, inläring, minne, planering, genomförande eller socialt samspel. Det kan även handla om begränsningar inom områden som exempelvis läsning, skrivning, räkning eller språkstörningar.

Vi noterar även att i analysen av anvisningar gällande Samhalls prioriterade grupper, har man inte någon statistik alls kring personer som har sin bakgrund i den anpassade skolan (tidigare kallad särskolan). I Tabell 4.1 **Anvisade till skyddat arbete hos Samhall under 2023** begränsas utbildningsnivåerna till Förgymnasial, Gymnasial, Eftergymnasial.

FUB anser att bilden som presenteras riskerar att osynliggöra den Samhalls-verklighet som

⁴ <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2023/samhalls-samhallsuppdrag---styrning-och-organisation-i-behov-av-forandring.html>

⁵ <https://arbetsformedlingen.se/download/18.536b8c941922a9f428696e5/1727789430161/aterrapport-identifiering-och-bedomning-av-arbetssookande-med-funktionsnedsattning-som-medfor-nedsatt-arbetsformaga.pdf>

faktiskt drabbar specifika grupper som tillhör kärnuppdraget, till exempel personer med diagnosen intellektuell funktionsnedsättning.

Riksförbundet FUB:s synpunkter

9.4.1 Antalet anställda kan minskas något till förmån för högre kvalitet

Bedömning: Målet för antalet lönetimmar i skyddat arbete hos Samhall bör minskas med 789 000 för 2026 och med 1 579 000 per år fr.o.m. 2027, jämfört med målnivån för 2025. Minskningen bör genomföras genom ett minskat antal nyanställningar under 2026.

FUB avstyrker förslaget.

Utredningens betänkande talar klarspråk om de förödande konsekvenserna av statens styrning av Samhall, i synnerhet gällande kvalitetsbrister som omöjliggör *”en verksamhet som är tillräckligt anpassad, bred och utvecklande utifrån de anställdas förutsättningar... Det är också uppenbart att kvaliteten i verksamheten har sjunkit över tid, framför allt i den meningen att Samhall under lång tid har behövt prioritera ökad produktivitet och besparingar inom stödet till de anställda för att verksamheten ska klara ekonomin. Staten behöver komma till rätta med dessa kvalitetsbrister för att verksamhetens mervärde inte ska urholkas ytterligare.”*⁶

Självklart är det staten som har ansvar för att åtgärda de kvalitetsbrister som staten bär skulden för. Trots detta och som konsekvens av finansieringskrav som utredningen fick i direktiven, innebär utredningens förslag att ca 1000 personer som själva tillhör Samhalls målgrupp ska betala priset för statens misslyckande.

Detta förslag saknar all rim och reson. I januari 2024 tillsattes denna utredning för att se över Samhalls uppdrag. Sex månader senare, i december 2024, visade Arbetsförmedlingens siffror att andelen personer med funktionsnedsättning bland långtidsarbetslösa (31 procent) var den högsta sedan nuvarande regering tillträdde hösten 2022. I ljuset av detta – och i kombination med utredningens eget konstaterande att *”behoven av skyddat arbete kan väntas öka de närmaste åren, både till följd av att den potentiella målgruppen är stor och ökande, och till följd av att det genomsnittliga stödbehovet hos individerna i målgruppen har ökat”*⁷ ter sig förslaget obegripligt.

⁶ Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete, sid. 258

⁷ Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete, sid. 236

9.6.1 Övergångsmål för fler varaktiga övergångar

Bedömning: Nuvarande övergångsmål bör avskaffas och ersättas med tre mål för övergångar avseende

1. minsta antal övergångar från LFU
2. minsta antal övergångar från skyddat arbete
3. minsta antal anställda i skyddat arbete som övergår till en anställning på den reguljära arbetsmarknaden som varar minst ett år.

Begreppet övergång bör ersättas med begreppet utrekrytering.

Regeringen bör föra dialog med Samhall och Arbetsförmedlingen till stöd för att sätta realistiska och nåbara målnivåer för de föreslagna målen.

FUB tillstyrker utredningens förslag

Det är mycket positivt att utredningen har tittat närmare på konsekvenserna av Samhalls alldeles för starka fokus på övergångar. Detta har drabbat personer med IF då anvisningar från Arbetsförmedlingen har handlat så långt som möjligt om personer med högst potential för övergångar. Vi instämmer helt med åsikten som har framförts till utredningen att *”det är viktigt utifrån ett individ- och samhällsperspektiv att ett arbete inom Samhall också ska ge möjligheter för arbetssökande att bibehålla arbetsförmågan, även om det skulle vara mindre sannolikt att arbetsförmågan kommer att utvecklas eller att en övergång till annat arbete kan komma till stånd.”*⁸

Som utredningen själv påpekar, finns risk att dagens övergångsmål leder verksamheten fel.

FUB anser att denna farhåga har besannats för vår målgrupp.

Under åren har FUB lyft olika förslag i syfte att öka möjligheter för personer med IF att i mycket större utsträckning få tillgång till en plats hos dagens Samhall. Bland annat har vi föreslagit att Samhall delas upp i tre enheter, med olika inriktningar⁹ som ett sätt att jämna ut spelplanen för de olika grupperna som tillhör Samhalls kärnuppdrag. Utredningens förslag att avskaffa nuvarande övergångsmål och ersätta det med tre mera nyanserade mål för övergångar är ett steg i rätt riktning.

Arbetsförmedlingen

Utredningen föreslår att Arbetsförmedling får ett flertal uppdrag med syftet att få till ett effektivare samarbete med Samhall. Det handlar om anvisningsprocessen, prioritering och urval av kandidater till platser hos Samhall, Arbetsförmedlingens handläggningsprocess,

⁸ Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete, sid. 215

⁹ <https://da.se/2017/12/dela-samhall-i-tre-enheter/>

främjandet av deltagande i arbetsplatsförlagda insatser med mera. FUB bedömer att samtliga uppdragen är relevanta men vi har valt att specifikt kommentera de två förslagen nedan som är särskilt angelägna för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

9.11.4 Arbetsförmedlingen bör vidareutveckla skolsamverkan

Bedömning: Arbetsförmedlingen bör ges i uppdrag att i samverkan med kommunsektorn vidareutveckla skolsamverkan för unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga så att en effektiv övergång kan skapas mellan skola och arbetsliv för alla de ungdomar som behöver det.

FUB tillstyrker utredningens förslag

FUB har deltagit aktivt i Samstart satsningen redan från start 2019, något som har uppskattats av både Samstarts projektledning och oss själva. Under projekttiden har vi dock påpekat att det är mycket olyckligt att en så liten andel av skolorna som deltar i Samstart hör till den anpassade skolformen, trots att eleverna som går på anpassat gymnasium hör till den gruppen som möter de största utmaningar vad gäller att hitta ett lönearbete. Och är i allra högsta grad i behov av en effektiv övergång mellan skola och arbetsliv.

FUB:s tillägg

Vi anser att i ett uppdrag till Arbetsförmedlingen, måste samverkansuppdraget med kommunsektorn omfatta ett särskilt krav med fokus på kommunens anpassade gymnasieskolor. Detta är synnerligen angeläget med tanke på att inskrivningar i den anpassade skolan ökar kraftigt. Skolverket rapporterar att under läsåret 2024/25 var ökningen i den anpassade grundskolan hela 7,5 procent jämfört med föregående läsår.¹⁰

9.13.1 Arbetsförmedlingen bör utreda hur samverkan kan utvecklas

Bedömning: Arbetsförmedlingen bör ges i uppdrag att utreda hur stödet genom samverkan skulle kunna utvecklas för arbetssökande som trots att de har bedömts ha förutsättningar för och behov av en anvisning till skyddat arbete hos Samhall inte har kunnat få en sådan. Utredningen bör innefatta frågan om hur det stöd som ges genom befintliga samverkanslösningar som bl.a. samordningsförbundens verksamhet (Finsam) och samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommun kan utvecklas, eller om nya samverkanslösningar kan tillskapas, i syfte att fler i slutändan ska få sina behov tillgodosedda, t.ex. genom anställningar i OSA eller i skyddat arbete hos idéburna organisationer.

¹⁰ <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvarderingar/statistik-om-forskola-och-skola/fler-statistiknyheter/statistik/2025-03-26-andelen-elever-i-anpassade-grundskolan-fortsatter-att-oka>

Arbetsförmedlingen bör inom ramen för uppdraget bl.a. samråda med Försäkringskassan samt företrädare för kommuner, regioner och idéburen sektor.

FUB tillstyrker utredningens förslag

Under många år har FUB efterlyst en mycket mer proaktivt agerande gällande samverkan mellan kommunen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Utan en fungerande samverkan mellan dessa aktörer, minimeras chanserna för personer med intellektuell funktionsnedsättning att få en anställning.

FUB:s tillägg

Utöver gruppen som nämns i uppdraget (arbetssökande som trots att de har bedömts ha förutsättningar för och behov av en anvisning till skyddat arbete hos Samhall inte har kunnat få en sådan) anser vi att uppdraget även ska inkludera ett riktat samverkansuppdrag kring personer med LSS insatsen daglig verksamhet.

Enligt Socialstyrelsens Öppna Jämförelser är andelen kommuner med aktuella överenskommelser om samverkan för vuxna inom LSS bedrävligt låg:

Arbetsförmedlingen, 18 procent och Försäkringskassan 16 procent.

Sett ur det perspektivet, kan de senaste forskningssiffrorna ¹¹ gällande övergångar från daglig verksamhet till arbete nästan betraktas som en glad överraskning då de visar att under perioden 2011–2020 gick 8,2 % till en anställning. Detta indikerar att det finns en arbetspotential hos arbetstagarna på daglig verksamhet som bör undersökas närmare.

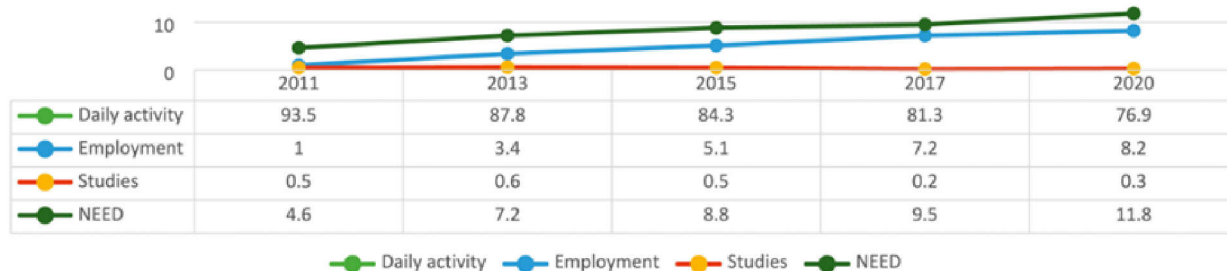

Figure 2. Group with daily activity in the year 2010 (n=5050) and their movements to other occupations (employment, education, and NEED) over time period 2011-2020.

FUB:s tillägg

FUB har länge efterlyst att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en kartläggning av vilka i daglig verksamhet skulle kunna förvärvsarbeta om de gavs rätt stöd.

¹¹ <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/17446295241245782>

En riktad kartläggning har aldrig gjorts och skulle fylla en kunskapslucka som kommuner aldrig har brytt sig om att åtgärda trots att ett övergripande mål med insatsen daglig verksamhet är att utveckla den enskildes möjligheter till arbete på kortare eller längre sikt. Socialstyrelsens Öppna Jämförelser ¹² visar nämligen att ytterst få (ca 15%) kommuner rapporterar att de har en aktuell, skriftlig rutin för att minst årligen pröva möjlighet till arbete eller praktikplats för personer som deltar i daglig verksamhet. Kartläggningen bör också undersöka de väldigt oroande forskningssiffror som visar att allt fler lämnar daglig verksamhet och hamnar i VAS-gruppen (NEED på engelska) vilket innebär att de varken arbetar eller studera.

FUB:s tillägg

Diagrammet ovan också visar att försvinnande få personer med LSS-insatsen daglig verksamhet lämnar verksamheten för att utbilda sig och HURPID- registret som presenterades 2016 ¹³ visade att 6,6 procent av elever som hade gått på anpassat gymnasiet studerade i någon form. (En pågående uppdatering av registret för åren 2011–2020 indikerar att den siffran inte har förbättrats avsevärt.) Med andra ord, möjlighet till studier - den vägen till ett arbete som är öppet för de allra flesta i samhället – *inte* är en väg som görs tillgänglig för personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Det är uppenbart att det behövs robusta, riktade satsningar på olika utbildningsalternativ som är anpassade för personer med IF. På grund av nedskärningar i folkbildningen har ett av de få existerande utbildningsalternativen – folkhögskolor – fått lägga ned många utbildningar riktade till denna målgrupp. Anpassade yrkesutbildningar som kan möta framtidens kompetensbrist är i princip obefintliga. Detta är ett stort slöseri som drabbar samhället och individen. I Payoffs samhällsekonomiska utvärdering ¹⁴ **Samhällsekonomisk analys av beviljade insatser för grupp 1 i LSS personkrets** som gjordes 2024 på uppdrag av FUB, har man funnit att *det samhällsekonomiska värde som gruppen personer med IF skapar skulle kunna öka betydligt. Detta förutsätter i så fall att de får ett utökat och effektivt stöd. Insatserna bör i så fall bestå av stöd att komma vidare med fortsatt utbildning efter den anpassade skolgången, samt få ett mer omfattande och effektivt stöd att pröva praktik och arbete. Då skulle det totala värde som gruppen skapar öka betydligt.*

9.12.2 Ny form av skyddat arbete hos idéburna organisationer

Förslag: Det införs en ny form av skyddat arbete hos idéburna organisationer som är registrerade enligt lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer.

¹² <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/oppna-jamforelser-socialtjanst-2023--stod-till-personer-med-funktionsnedsattning-lss-2023-6-8632/>

¹³ <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:920464/FULLTEXT03.pdf>

¹⁴ <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2024/04/rapport-payoff-240407.pdf>

Tillgången till skyddat arbete bör utökas genom att målgrupps-begränsningar för skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA) tas bort och genom en ny form av skyddat arbete hos idéburna organisationer.

FUB tillstyrker i stort utredningens förslag

Som vi konstaterar på flera platser i vårt remissvar, har FUB, tillsammans med många andra funktionsrättsorganisationer, påpekat under flera år att det finns alldeles för få anställningsalternativ för personer med funktionsnedsättning som behöver stöd på arbetsplatsen. Därför ställer vi oss mycket positivt till utredningens förslag att idéburna organisationer ska kunna erbjuda en ny form av skyddat arbete, inte minst för att många idéburna organisationer besitter mycket gedigen kunskap kring olika funktionsnedsättningar och vilket stöd som kan behövas för den enskilde. (I detta sammanhang är det anmärkningsvärt att Riksrevisionen i sin granskning, fann att vid rekrytering av områdeschefer hade Samhall inte ställt krav på tidigare utbildning eller erfarenhet av att arbeta med och personal-leda personer med funktionsnedsättning, eller personer som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden.¹⁵)

I en nyligen publicerade rapport¹⁶ som Ramboll har skrivit på uppdrag av Fremia, redovisas den idéburna sektorns stora potential att skapa arbete för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Därför är det väldigt positivt att utredningen har uppmärksammat denna underutnyttjade resurs.

Vi ser dock ett problem i att utredaren vill begränsa insatserna till idéburna organisationer som är registrerade enligt lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer. För vår målgrupp har arbetsintegrerande sociala företag mycket stor betydelse. Dessa sociala företag är ofta små och har av olika anledningar inte valt att ansluta sig till denna registrering. Det samma gäller till exempel föreningar inom idrottsrörelsen och för den delen även föreningar inom funktionsrättsrörelsen.

Om idéburna organisationer ska kunna bli betydande aktörer inom skyddat arbete, måste de också få realistiska ekonomiska förutsättningar för att lyckas med uppdraget. Här måste regeringen ta lärdom av den bedrövlige utvecklingen gällande anställningar med lönebidrag

¹⁵ Riksrevisionen (2023). Samhalls samhällsuppdrag – styrning och organisation i behov av förändring. RiR 2023:14, s. 101.

¹⁶ <https://www.fremia.se/api/v1/documents/download?documentId=PRFR-24689334-106&libType=Public>

som FUB och andra funktionsrättsorganisationer har redovisat för regeringen vid flera olika tillfällen under senare år. När taket för lönebidraget står fastklustrat på samma nivå under flera år, blir anställningar med lönebidrag allt mindre intressanta för både arbetsgivaren och arbetstagararen. I sin nyss publicerade granskning, *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*, konstaterar Riksrevisionen att Arbetsförmedlingen inte når sina mål för antalet deltagare, och att antalet nya lönebidrag minskat stort från 2019.¹⁷ I samma granskning påpekar Riksrevisionen att lönerna till anställda med lönebidrag tillhör de lägsta på arbetsmarknaden idag och lämnar rekommendation till regeringen att ”se över om nuvarande taknivå i lönebidragen är ändamålsenlig.”

Denna utredning plockar upp samma förslag: ”det finns skäl för regeringen att närmare utreda vilken betydelse som taket för lönebidraget har för volymutvecklingen inom lönebidragsanställningarna. Utredningen bör också innefatta frågan om vilka effekter en eventuell höjning skulle kunna få för målgruppens jobbchanser, för arbetsmarknadens funktionssätt och för samhället i stort.”

Mot bakgrund av dessa samstämmiga förslag anser FUB att regeringen inte längre kan ignorera frågan om höjningen av taket för lönebidraget.

10.3 Förslaget om årlig uppräknings av medlen för merkostnadsersättning

Förslag: Årlig uppräknings av medlen för merkostnadsersättning införs fr.o.m. 2027.

Statens merkostnadsersättning till Samhall bör räknas upp årligen, i syfte att skapa stabila och förutsägbara ekonomiska förutsättningar, och därmed säkerställa att kvaliteten i verksamheten består över tid.

FUB tillstyrker utredningens förslag

Det är/bör vara uppenbart att ersättningar av olika slag som hör till samma sfär – i detta fall, löneutveckling i samhället – måste kunna utvecklas i samma takt. Tyvärr finns flera exempel på ersättningar, med avgörande ekonomisk betydelse för personer med funktionsnedsättning, som ligger kvar på samma nivå, år efter år. Det handlar blanda annat om aktivitets- och sjukersättning och taket för lönebidrag. Utredningens starka argument för en årlig uppräknings av statens merkostnadsersättning till Samhall – ökad förutsägbarhet, bättre förutsättningar att nå en ekonomi i balans, minskad risk för försämrade kvalitét - är direkt applicerbara på

¹⁷ <https://www.riksrevisionen.se/download/18.338fea131976287ea8d2cf50/1750705616856/RiR-2025-20-rapport.pdf>

aktivitets-och sjukersättning och taket för lönebidrag och den positiva effekten indexering skulle ha på individnivå och den enskildes livskvalité.

10.5 Förslaget om en förstärkt introduktionsperiod inom skyddat arbete hos Samhall

Bedömning: Ändringar i Samhalls ägaranvisning som avser den förstärkta introduktionsperioden bör beslutas av bolagsstämman under våren 2026.

Det bör införas en förstärkt introduktionsperiod för nyanställda under de inledande 24 månaderna i skyddat arbete hos Samhall. Under denna period bör minst 25 procent av individens arbetsutbud bestå av utvecklingstid. Utvecklingstiden bör inte vara lönegrundande.

FUB tillstyrker utredningens förslag om en förstärkt introduktionsperiod.

FUB avstyrker förslaget att den förstärkta introduktionsperioden ska innehålla oavlönad arbetstid motsvarande minst 25 procent av arbetsdagen.

En förstärkt introduktionsperiod på 24 månader skapar betydligt bättre förutsättningar för en lyckad Samhalls-resa, i synnerhet för FUB:s målgrupp, personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Som vi lyfte inledningsvis, har personer med IF drabbats väldigt hårt av den omvandling som Samhall har genomgått under en längre tid med ökade lönsamhetskrav, tuffare effektivitetskrav och en ensidigt fokus på antal övergångar. En förstärkt introduktionsperiod är en viktig komponent när fokus på kvalitet i genomförande av kärnuppdraget - att prioritera de med störst funktionsnedsättningar – ska återupprättas.

MEN att personerna som tar del av den förstärkta introduktionsperioden ska tvingas arbeta utan lön i ett halvår är ett häpnadsväckande dåligt förslag. Det hjälper inte att käckt rubricerar 25% av tiden som personen står till arbetsgivarens förfogande som "utvecklingstid". Faktumet kvarstår att förslaget innebär att en viss grupp personer – många med funktionsnedsättning – förväntas arbeta gratis under en fjärde-del av sin arbetsdag. Förutom att det både stötande och diskriminerande, innebär kravet på gratis arbete att den enskilde ska leva på en betydligt lägre lönenivå under två års tid. Denna tuffa ekonomiska situationen som är verklighet för många i Samhalls målgrupp, skulle förvärras ytterligare om lönen för heltidsanställning är lika med lönen för en deltidsanställning. Risken är överhängande att besparingen som Samhall gör genom förslaget, måste täckas upp av någon annan samhällsaktör, t.ex. kommunens försörjningsstöd.

I övrigt**Januari 2025**

Statskontorets slutsats i sin rapport med det träffande namnet: **Gör jobbet! En mer effektiv användning av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel**¹⁸

Ur rapporten:

Regeringen och Arbetsförmedlingen behöver förbättra hur de samarbetar

Både regeringen och Arbetsförmedlingen har bidragit till att myndigheten inte har använt sina förvaltningsmedel effektivt under perioden 2018–2023. Regeringen och Arbetsförmedlingen har hamnat i en ond cirkel av svaga resultat och svag tillit. Det har bidragit till att regeringen i sin årliga styrning har styrt Arbetsförmedlingen alltför detaljerat och kortsiktigt. Arbetsförmedlingen har i sin tur fokuserat alltför mycket på att genomföra regeringens årliga styrning, på bekostnad av sina förordningsstyrda uppgifter. Därmed har varken regeringen eller myndigheten i tillräcklig utsträckning ägnat sig åt de uppgifter som de har bäst förutsättningar att utföra. I regeringens fall handlar det om att staka ut den långsiktiga inriktningen för arbetsmarknadspolitik. I Arbetsförmedlingens fall handlar det om att använda sin expertkompetens för att bedöma vad som är det mest effektiva sättet att stödja arbetssökande och arbetsgivare, och därmed nå målen för politikområdet. Regeringen och Arbetsförmedlingen behöver bryta det mönstret.

Mars 2025

Slutbetänkandet från Samhallutredningen, **Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete** togs emot av dåvarande arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson.

Ur rapporten:

”Staten styr Samhall på ett sätt som driver verksamheten mot gradvis lägre kvalitet, sämre stöd för de anställda och mindre möjligheter till utveckling, det vill säga i rakt motsatt riktning i förhållande till Samhalls uppdrag att tillhandahålla meningsfulla och utvecklande arbeten för målgruppen där behoven finns.”

¹⁸ <https://www.statskontoret.se/publicerat/publikationer/publikationer-2025/gor-jobbet-en-mer-effektiv-anvandning-av-arbetsformedlingens-forvaltningsmedel/>

Juni 2025

Riksrevisions granskning Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning (RiR 2025:20)¹⁹

Arbetsförmedlingens arbete som rör personer med funktionsnedsättning är inte effektivt

Riksrevisionen gör bedömningen att Arbetsförmedlingen inte har nyttjat sina resurser effektivt för att stödja personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga till att få eller behålla ett arbete.

Regeringen har inte styrt tillräckligt effektivt

Riksrevisionen bedömer att regeringen inte har styrt tillräckligt väl för att fler personer med funktionsnedsättning ska komma i arbete, även om åtgärder har vidtagits i form av bland annat uppdrag till Arbetsförmedlingen.

Dessa samlade slutsatser visar varför FUB, Funktionsrätt Sverige och andra funktionshinderorganisationer känner en enorm frustration efter flera år av en havererad arbetsmarknadspolitik för personer med funktionsnedsättning. Funktionshinderrörelsens omfattande kritik – som har framförts år efter år - har oftast mötts med tystnad. Alltjämt drabbas tiotusentals människor varje år av denna tystnad.

Som vi påtalade inledningsvis är det bra att Regeringen nu vill förbättra Samhall. Men för att ge fler med en funktionsnedsättning möjlighet att arbeta och bli en del av den omtalade arbetslinjen behövs också många andra insatser. Riksförbundet FUB står gärna till förfogande om och när Regeringen vill stärka arbetsmarknadspolitiken för vår målgrupp.

För Riksförbundet FUB

Anders Lago
Ordförande

¹⁹ <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/arbetsformedlingens-stod-till-personer-med-funktionsnedsattning.html>